

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1880.

Tečaj XX.

Mali dodatek k ženskej odgoji.

(Priobčil A. Vranski.)

„Ženaka se hoče in mora zabavati; vtisnimo ji v glavo, da je delo najvrednejša in najlepša zabava, in gotovo bo vselej angla po njem, kadar ji bode dolg čas.“
Jos. Ciperle.

Ko sem nedavno preiskaval in preobračal svoje knjige, časnike in stare „škarteke“, naletel sem na nek nemški list, v katerem sem našel kratek sestavek: *Zwei Briefe über die weibliche Erziehung vom Grafen Maistre an seine Tochter Constance.* — Se ve, da me je stvar zelo mikala, ter hitro sem spis, ki je prevod po francoskem originalu, prečital. Ne prinaša sicer kaj posebno novega, po vsem izvirnega, a vendar se mi je tim bolj mikaven dozdel, ker kaj dobro potrjuje gori navedene besede Ciperletove. *) Za to pa mislim, da ne bo odveč, in da bode morda vsaj nekaterim č. p. n. bralcev po všeči, ako najvažnejše iz obeh pisem v slovenskem prevodu tú objavim. K stvari tedaj.

V I. pismu grof Maistre med drugim svoji hčerki Konstanciji tako-le govori: „Jaz nikakor ne trdim, da je prisvojena ženstvu srednja vrednost, marveč mislim, da je v njega obsežji ležeče, popneti se do velike veljave. Ta veljava, velikost in vzvišenost pa se ima pri ženski iskati le v nje opravi. Po naravi je vsakemu bitju določno odkazan delokrog, v katerem samem le more najti svojo popolnost. . . . Zmota nekaterih gospij obstoji v domišljavi njihovi, da bi se one odlikovale na sličen način, kakor možje. (Toraj se povzdigujejo nad svoj stan, „emancipacija“ jim po glavi roji. Pis.) Jaz pa ti hočem dokazati, kako napačna

*) Iz njegovega 5. ped. pogovora III. del.

da je takova namera. — Če bi me pred 20 leti lepa dama bila prašala: Ne mislite li, da bi dama ravno tako lahko bila dober general, kakor mož? skoraj gotovo bi jej odgovoril, brez dvome: gospa, če bi vi bili na čelu vojski, gotovo bi se vam — kakor jaz — sovražnik takoj vdal; nobeden bi si ne upal niti sprožiti puške, z godbo in petjem bi lahko vmarširali zmagovavno v sovražno stolico. Ako bi bila ta ali kaka druga lepa dama me poprašala, če bi li ona ne mogla umeti toliko astronomije ko Newton, bi jej gotovo nič manj odkritosrčno bil odgovoril: „Da, gotovo, — angeljček moj, vzemite le daljnogled v roko, zvezde si bodo štele v srečo, da jih opazevajo prelepe vaše oči; da, celo poživile se bodo, da vam razkrijejo vse tajnosti nebál“ Taki so govori nasproti gospem v poétičnej in prozaičnej obliki. Neumna pa je tista, ki tako govoričenje za resnico smátra. Žena mora svoje plačilo in priznanje iskati le pri domačem delu, pri domačem ognjišči, tú naj uvede red, snago in štedljivost, tú naj osrečava svojega moža ter mu umno vzgojuje otroke! Žena si ne more in ne sme omisliti dejanj, ki ne pristojajo nje ženskemu poklicu! S tem nočem reči, da naj bo ženska nevedna, da bi n. pr. Peking imela za glavno mesto Francije ali pa Aleksandra Velikega smatrala za zeta Ljudevitu XIV.

Ženske naj si pridobé plošne izobraženosti, one naj poznajo največe pesnike, govornike, umetnike itd. (Maistre je bil plemenitaž ter kot tak seveda izjavil svoje nazore, on ima toraj pred vsem žene plemenitega rodu v mislih. To pa ceno njegovih izrekov v obče nikakor ne pomanjša. Pis.) S kratka, žena naj se zmirom véde, kakor žena, le kot žena naj se kaže velika; ako pa kot mož hoče biti velika, potem je le opica.⁴

Drugi list „Maistrev“ pa po večjem slóvi tako-le:

„Vsakdo more namerjen mu cilj doseči, ako ga je le volja, pa ravno najtežavnejše je, pravo hoteti. Neizvedljiva je volje moč, kako more ta mogočna biti, kaže naslednji slučaj. Z začetkom 17. stoletja živel je v Londonu Rihard Harrison. Bil je s perva tesarsk pomagač v jednej naj oddalnejših provincij Angleške. V tem času je angleški parlament razpisal darilo 10.000 liver šterlingov onemu, ki bo iznajdel uro, služečo v določitev geografske dolžine za potovanje na morji. Harrison terdno sklene, priboriti si to darilo. Popusti tesarstvo, gre v London, ter se tu jame učiti urarstva. Štirideset let je delal uro, a naposled je res udobil razpisani dar. To, ljuba Konstancija, imenuje se: hoteti.“

Latinščina mi je tako priljubljena, ko nemščina; a mislim za té je nje priučenje vže prepozno. V tvojej starosti znal sem vže Virgila in druge avtore na pamet. V to učenje se hoče in se je hotelo rabiti nove metode, a jaz le-te smatram za iluzije. Kako se more predmet lahko priučiti, ki je pa sam na sebi jako težaven?! Jedina metoda je, zakleniti

se v svojo sobo, gostov ne sprejemati ter se pridno lotiti dela (učenja). Mrtvih jezikov se ravno od tistih časov malo zna, ko so poskušali po novih metodah privaditi si jih hitro.... Voltaire trdi, jaz sicer tega nisem bral, to vem le po tebi, — da ženski spol za možkim v ničem ne zaostane, ter da se ženske vsacega predmeta ravno tako lahko navadijo, kakor možki. Jaz to trditev smatram ali za kompliment, izkazan katerej lepej dami — ali pa za bedarijo. Resnično je, da žena niti v jednej stroki še kaj mojsterskega dovršila ni. Ženske niso ne Ilijade, ne Enejide, ne osvobojenega Jeruzalema, niti Phädre itd. spisale, one niso sezidale ne Pantheona, ne sv. Petra cerkev; tudi kipov Venere in Apollona niso zgotovile, isto tako od njih še nimamo nikacih znamenitih razprav o natoroznanstvu in algebri, pa tudi daljnogleda, brizgalnice i. v. d. one niso izumile. A one presezajo vse mojstre in pesnike po tem, da se v njih krilu izobrazijo najodličnejše bitje: človek.

Če je gospica dobro vzgojena, ubogljiva, skromna in pobožna, — potem bode otroke v teh čednostih tudi dobro izrejala ter tako dognala največje mojstersko delo — ako se oženi ali pa i ne. Vednostna izobrazba zamore ženi le nevarna postati, kajti žena je po učenosti ali nesrečna ali se pa osmeši. Preučeno ženo čerté tako močje ko i žene. Ženska bi morala svojo vednost v stvaréh, ki jih ponosom mož razpravlja, prikrivati. A ne zaupam preveč ženskej molčljivosti. Koliko sovražnikov sem si nekđaj med svojimi tovariši pridobil s tem, da sem hotel več vedeti, nego oni, — in vendar sem bil mož! Kokétna žena najde prej moža, kakor pa učena, ker je sploh več norcev nego pa možev brez ponosa. Najboljše sredstvo proti nezgodam véde pri ženah, je ročno delo. Sloveči Haller sedel je nečega dné v Lausann-u zraven čestitljive gospé iz Berna, ki je imela obilo znancev. Razgovarjalo se je v švicarskih pogačah. Gospá hvalila se je, da to péko úme pripraviti na štirinajstero načinov. Haller si je dal vse te pekovske „metode“ raztolmačiti, pazno in poterpežljivo je to razkladanje poslušal ter se s tem omenjenej dami tako prikupil, da je ta zúnj posređovala ter ga spravila v prav dobro službo, — katere bi brez masla, jajc, sladkorja itd. gotovo ne vdobil. Vidiš toraj, ljuba Konstančija, da i za Te ni sramota, ako govoriš o pogačah, nogavicah itd., ko je Haller sam to storil. Tudi ti bi lahko po takih spretnostih kate-remu možu do posla pomagala. Poznam gospó, ki za svojo toáleto 50.000 frankov izdá, čeravno je vže babica. Ona se pa ne sramuje plesti nogavice in dostikrat se zabava s tem, da verže skozi okno kako nogavico. Enkrat sem tej gospej izrazil željo, naj i meni nogavice pléte. Na to me vpraša, koliko da jih želim; a jaz upal sem si jo prositi le za jedno. To sem tudi dobil. Hočem ti jo poslati, in če ti bo veselje, moraš

mi napraviti še drugo zraven. Iz vsega sledi, da vednostno izobraženje gospici pod jako ugodnimi razmerami hasniti more. Glavna reč pa je in ostane vendar le delo. Vednostno tvoje kramljanje torej moraš vže preložiti na starost, ako nočeš, da ti ne bode škodovalo.“

Iz obeh pisem toraj se učimo, da je ženi delovati le v njenem okrožji ter da vsako njeno početje, ki ni vtemeljeno v poklicu, jej od narave namenjenemu utegne postati škodljivo, če ne celo pogubno, tako njej samej, ko tudi obližji, v katerem se giblje. Dela, domačega dela naj se oklene, v njem edino bo našla srečo, ž njim in v njem bo osrečevala druge! A privaditi jo je treba vže od mladosti na delo. Ako se bo storilo, potem bo dekle, bo žena rada delala, uvidela bo, „da je delo najlepša zabava, in če ji bo dolgčas, vselej bo segla po njem.“

Dr. France Prešern.

S IV. dokaj močnim rojem je zamerla Krajnska Čbelica. Dr. Prešern ji je že pripravil bil nekaj nove hrane, a ni mogel ž njo po tej poti več na dan. Popéva torej po nemški v „Illyr. Bl.“, kjer se l. 1834 nahajajo štirje sonetje, in sicer Nr. 19 Sonett (Warum sie, werth, dass Sanger aller Zungen — Sie priesen von Homer an, dem Hellenen); Nr. 21 Liebesgleichnisse. I. Sonett (Der Fruhling kommt, aus Auen, Bergen, Flussen); II. Sonett (Wie der, dem alles, was er mitgenommen); III. Sonett (Wie brunstig sehnt sich, wer an dunkler Stelle — Gefangen sitzt im unterird'schen Grauen). — L. 1835 je Nr. 30 priobčil edino žalostnico (Gl. Jezičn. XVIII. B.):

Dem Andenken

des

k. k. Lyceal-Bibliothekars in Laibach

Mathias Čóp.

„Jung stirbt der, den die Himmelmachte lieben“,
 Der Spruch, mein Freund! hat sich an Dir bewahret,
 Stand in den blassen Zugen Dir geschrieben;
 Denn heiter war Dein Antlitz, wie verklaret,
 Dein Mund, der lachelte, als wollt' er sagen:
 Aus ist der Kampf, der lang genug gewahret.
 So fand ich Dich, als ich vom Schmerz getragen,
 Zu Dir geeilet auf die Schreckenskunde,
 Dass aufgehort des Freundes Herz zu schlagen,
 Und wie sie brennt, und brennen wird die Wunde,
 Gelinder werden ihre glah'nden Qualen,
 Wenn ich erwage Deine letzte Stunde
 Nicht Du, mein Freund, nur wir sind zu bedauern,

To leto je tudi romala po svetu njegova pesem: Nebeška precesija, toda samo prepisovana — iz rok v roke, natisnjena potem